argumenta fidei conferebat in corde. BEDA: in Homi. Virginalis enim pudicitiæ iura cuſtodiens, ſecreta Chriſti quæ nouerat nemini diuulgare volebat, ſed conferebat ea quæ facienda legerat cum his quæ iam facta cognouit, non ore promens, ſed clauſo in corde cuſtodiens. GRECVS: Quicquid etiam ei retulerat Angelus, quicquid a paſtoribus audierat, cuncta congerebat in mēte, & adinuicem comparans, vnam in omnibus mater ſapientiæ cernebat concordiam, vere Deus erat qui natus erat ex ea. ATHANA. Singuli autē in Chriſti natiuitate exultabāt nō humanitus, ſicut in puero nato ſoliti ſunt homines congaudere, ſed in Chriſti præſentia & lucis diuinæ fulgore. vnde ſequitur:

in corde ſuo. Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.

f Et poſtquàm cōſummati ſunt dies octo, vt circūciderēt puer, vocatū eſt nomen eius Ieſus. Qđ

{Et reuerſi ſunt paſtores glorificantes, & laudantes Deum in omnibus quæ audierant. BEDA. ſ. ab Angelis. {Et viderāt. ſ. in Bethlehem, ſicut dictum eſt ad illos. i. in hoc glorificant, ꝙ non aliud venientes inuenerant quàm dictum eſt ad illos, ſiue ſicut dictum eſt ad illos, gloriam Deo, laudeſque referunt. Etenim hoc illis facere dictum eſt ab Angelis non quidem verbum imperantibus: ſed formam ſuæ deuotionis offerentibus, cum Deo in excelſis gloriam reſonarent. BEDA: in Hom. Myſtice autem intellectualium paſtores gregum: immo cuncti fideles exemplo horum paſtorum trāſeant cogitatione vſque in Bethlehem, & incarnationem Chriſti dignis celebrent honoribus. Tranſeamus autem abiectis concupiſcentiis carnalibus toto mentis deſiderio, vſque in Bethlehem ſupernam. i. domum panis viui, vt quem illi in præſepio videre vagientem, nos in patris ſolio mereamur videre regnantem. Nō eſt autem tanta beatitudo cum deſidia, ac torpore quærenda, ſed alacriter ſunt Chriſti ſequenda veſtigia. {Videntes autem, cognouerunt.} Et nos quæ dicta ſunt de Saluatore noſtro plena dilectione feſtinemus amplecti, vt hoc in futuro perfectæ cognitionis viſu cōprehendere valeamus. BEDA. ſuper Lucam: Dominici etiam gregis paſtores præcedentium patrum vitam, in qua panis vitę ſeruatur quaſi Bethlehem portas contemplando ſubeunt, nihilque in hac aliud reperiunt, quàm virginalem eccleſiæ pulchritudinē quaſi Mariam, virilem ſpiritualium doctorum cœtum, quaſi Ioſeph, & humilem Chriſti aduentum ſcripturæ Paginis ſacræ inſertum, quaſi in præſepio poſitum Chriſtum infantem. ORI. (Hom. 13.) Vel præſepe illud Iſrael erat, ſecundum illud Eſaiæ: Cognouit bos poſſeſſorem ſuū, & aſinus præſepe domini ſui. BEDA: in Homil. Non celauere autem ſilentio paſtores quæ agnouerant, qa eccleſiæ paſtores in hoc ordinati ſunt, vt quæ in ſcripturis didicerunt auditoribus oſtendant. BEDA. ſuper Lucam: Magiſtri etiā ſpiritualium gregum modo cæteris dormientibus contemplando cœleſtia ſubeunt, modo fidelium exempla quærendo circumeunt, modo ad publicum paſtoralis officii docendo reuertuntur. BEDA in Homil. Vnuſquiſque etiam qui priuatus viuere creditur, paſtoris officium tenet ſi bonorum actuum cogitationumque mundarum aggregans multitudinem: hanc iuſto moderamine gubernare ſcripturarum paſtu nutrire, & contra dæmonum inſidias ſeruare contendit.

f ¶ BEDA. in Homi. Expoſita natiuitate dominica: ſubiungit euangeliſta, atque ait: Et poſtquam conſummati ſunt dies octo vt circuncideretur puer. AMBRO. Quis puer, niſi ille, de quo dictum eſt: Puer natus eſt nobis, & filiꝰ datus eſt nobis, factus eſt. n. ſub lege, vt eos qui ſub lege erant lucrifaceret. (Aduerſus hæreſes, hæreſi. 30.) EPIPHA. Dicunt autem Hebionis, & Cherinthi ſequaces ſufficit diſcipulo: ſi ſit ſicut Magiſter eius. Circuncidit autem ſe Chriſtus, tu ergo circuncidaris. Fallunt autem deſtruentes ſua principia. Si enim fateretur Hebion Chriſtum Deum cęlitus deſcendentem octauo die fuiſſe circunciſum, tunc præberet circunciſioni materiam argumēti, ſed cum nudum hunc aſſerit hominem, non puer eſt cauſa vt circumcidatur, ſicut nec infantes ſunt ſuæ circunciſionis auctores. Nos enim Deum ipſum fatemur cœlitus deſcendentem, & in clauſtro virgineo moram debitam fœtibus protraxiſſe, quoaduſq; ſibi ex vtero virgineo humanitatis carnem perfecte componeret. quia circumciſus eſt veraciter, non apparenter octauo die, quatenus eum ad ſpiritualem effectum figuræ peruenerint tam ab ipſo, quàm a ſuis diſcipulis diuulgentur non vltra figuræ, ſed veritas. ORI. Sicut enim mortui ſumus cum illo moriente, & conſurreximus reſurgenti, ſic cum eo circunciſi ſumus. vnde nequaquam (Ibidem.) nunc indigemus circumciſione carnali. EPIPHA. Pluribus autem ex cauſis circūciſus eſt Chriſtus. Et primo quidem vt oſtendat carnis veritatem contra Manichæum, & illos qui apparenter eum dicunt prodiiſſe. Deinde, vt pateat, ꝙ nequaquam deitati conſubſtantiale corpus extiterit, vt fatur Apollinaris, neque cœlitus

F detulit illud, vt aſſerit Valentinus. & vt confirmet circūciſionem, quam olim inſtituerat eius aduentui ſeruientem. quinetiam vt nulla ſit Iudæis excuſatio: nam niſi circūciſus fuiſſet obiicere poterant, ꝙ non poſſent incircūciſum Chriſtum recipere. BEDA: in Hom. vt etiam nobis obediendi virtutem commendaret exemplo, & vt eos qui ſub lege poſiti legis onera portare nequiuerant, ſua compaſſione iuuaret, vt qui in ſimilitudine carnis peccati aduenit: remedium quo caro peccati conſueuerat mundari nō reſpuit. Idem enim ſalutiferæ curationis auxilium circūciſio ī

vocatum eſt ab Angelo priuſquā in vtero conciperetur.

g Et poſtquā impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legē Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum domino, ſicut ſcriptum eſt in lege domini: Quia omne maſculinū ada-

G lege cōtra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptiſmus reuelatæ gratiæ tempore conſueuit: excepto ꝙ regni cœleſtis ianuam nondum intrare poterant: tantū in ſinu Abrahæ poſt mortem beata requie conſolati ſupernæ pacis ingreſſum ſpe fœlici expectabant. ATHANA. (In ſermone ſup omnia mihi tradita ſunt.) Nihil enim aliud exprimebat circūciſio, niſi generationis vetuſtæ ſpoliationem per hoc ꝙ circūcidebatur pars corporis, qui corporalis natiuitatis cauſa exiſtit. Hoc autem tunc temporis agebatur in ſignum futuri per Chriſtum baptiſmatis. Iccirco poſtquàm venit ſignatum ceſſauit, figura. vbi nāque tota vetuſtas tollitur per baptiſmum, ſuperfluum eſt quod partis ſectio præfigurat. CYRIL. Octauo autem die conſuetū erat carnalem celebrari circūciſionem. octauo enim die Chriſtus a mortuis reſurrexit, & inſinuauit nobis ſpiritualem circūciſionē dicens: Euntes, docete omnes gentes baptizantes eos. BEDA. In eius autem reſurrectione præfigurata eſt vtraque noſtrā reſurrectio & carnis, & ſpiritus. Chriſtus enim circūciſus noſtrā naturam docuit, & nunc per ipſum a uitiorum labe purgandam, & in H nouiſſimo die a mortis peſte reſtaurandam. & ſicut dominus octaua die: hoc eſt poſt ſeptimani ſabbati reſurrexit: ita & ipſi poſt ſex huius ſæculi ætates, & ſeptimam ſabbati animarum quæ nunc interim in alia uita geritur, quaſi octauo tempore ſurgemus. CYRIL. Secundum autem legis præceptum eodem die impoſitionem nominis recepit. vnde ſequitur. {Vocatū eſt nomen eius Ieſus,} quod interprætatur Saluator. æditus enim fuit ad totius orbis ſalutem, quam ſua circūciſione præfigurauit, ſecundum ꝙ Apoſtolus dicit: Circūciſi eſtis circūciſione non manufacta in expoliatione corporis carnis. ſ. in circūciſione Chriſti. BEDA in Hom. Sed & hoc quod eodem die ſuæ circūciſionis nomē accepit: ad imitationem priſcæ obſeruationis fecit. Abraham enim, qui primum circūciſionis ſacramentum accepit, in die ſuæ circūciſionis in amplificatione nominis benedici promeruit. ORIGENES. (Hom. 14.) Nomen autem Ieſu glorioſum omnique cultu digniſſimum: nomen quod eſt ſuper omne nomē: non decuit primū ab hominibus appellari, neque ab eis afferri in mundum. vnde ſi- I gnanter euangeliſta ſubdit {Quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in vtero conciperetur.} BEDA. Huius autem nominis etiam electi in ſua ſpirituali circūciſione participes exiſtere gaudent, vt ſicut a Chriſto Chriſtiani, ita etiam a Saluatore Saluati vocentur, quod illis a Deo vocabulum non ſolum priuſquam in vtero eccleſiæ per fidem conciperent: ſed etiam ante tempora ſæcularia vocatum eſt.

g ¶ CYRIL, Poſt circūciſionem rurſus expectatur purgationis tempus. vnde dicitur: {Et poſtquàm impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſi. BEDA: Si legis ipſius verba diligentius inſpexeris: profecto reperies ꝙ ipſa Dei genitrix, ſicut a cōmiſtione virili, ſic & a legali ſit iure immunis. Non enim mulier pariens: ſed ea quæ ſuſcepto ſemine peperit deſignatur immūda: rituque legis docetur eſſe mundanda, ad diſtinctionem. ſ. illius quæ virgo concepit, & peperit. Sed vt nos a legis vinculo ſolueremur ſicut Chriſtus: ita & beata Maria legi eſt ſponte ſubiecta. K TITVS. Vnde eleganter euangeliſta protulit, ꝙ completi ſunt dies purgationis eius ſecundum legem: nam reuera non incumbebat neceſſitas virgini ſacrę, vt dies purgationis eius expectaretur, quæ cum ex ſpirituſſancto concepiſſet caruit coniugio. Sequitur. {Tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum domino.} ATHANA. Sed quando a paternis aſpectibus latuit dominus? aut quis locus excipitur ab eius imperio, vt ibi exiſtendo ſemotus a patre ſit, niſi afferatur Hieroſolymam, & introducatur in tēplum? Sed forte cauſa noſtri huiuſmodi ſcripta ſunt. Sicut enim non gratia ſui homo factus eſt, & circunciſus in carne, ſed vt nos per gratiam faceret Deos, & vt ſpiritualiter circūcidamur, ſic propter nos ſiſtitur domino, vt diſcamus Deo præſentare noſipſos. BEDA: Poſt triceſimum autem & tertium circūciſionis diem dn̄o ſiſtitur: myſtice autem inſinuans neminem niſi circunciſum vitiis: dominicis dignum eſſe conſpectibus neminem niſi mortalitatis nexibus

(Hom. 14.) nexibus abſolutum supernæ ciuitatis gaudia poſſe perfecte ſubire. Sequitur. {Sicut ſcriptum eſt in lege domini. ORI. Vbi ſunt qui Deum legis negant a Chriſto fuiſſe in euangelio prędicatum? An putandum eſt, ꝙ filium ſuum bonus Deus ſub lege inimici fecit, quam ipſe non dederat? In lege enim Moyſi ſcriptum eſt quod ſequitur. {Quia omne maſculinū adaperiens vuluam ſanctū domino vocabitur.} BEDA: Quod dicit: Adaperiens vuluam, & hominis, & pecoris primogenitū ſignificat, quod vtrūque ſanctum domino vocari, atque ideo Sacerdotis eſſe præceptum eſt: ita dumtaxat, vt pro hominis primogenito preciū acciperet, & omne animal immundum redimi faceret. GREG. Niſſenus. Hoc autem legis decretum in ſolo incarnato Deo ſingulariter, & ab aliis differenter impleri videtur. Ipſe nāque ſolus ineffabiliter conceptus, ac incomprehenſibiliter æditus, virginalem vterum aperuit: non ante a connubio reſeratum, ſeruans & poſt partum mirabile inuiolabiliter ſignaculum caſtitatis. AMB. Non enim virilis coitus vuluæ virginalis ſecreta reſerauit: ſed immaculatum ſemen inuiolabili vtero ſpirituſſanctus infudit. Qui ergo vuluam ſanctificauit alienam, vt naſceretur Propheta hic eſt qui aperuit matri ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret. BEDA: Quod ergo ait: Adaperiens vuluam. conſuetæ natiuitatis more loquitur, non ꝙ dominus ſacri ventris hoſpitium, quod ingreſſus ſanctificarat, egreſſus deuirginaſſe credendꝰ ſit. GRE. Niſenus: Solus autem hic partus maſculinus ſpiritualiter eſſe conſpicitur, qui nil de fœmineitate culpæ portauit. vnde reuera ſanctus vocatus eſt. vnde & Gabriel quaſi hoc decretum ad ipſum ſolum pertinere memorans dicebat: Quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei. Et in cæteris quidem primogenitis ſanctos illos vocari euangelica ſolertia ſtatuit, tāquàm oblatione diuina ſortitos huiuſmodi nomen, at in totius primogenito creaturæ, quod naſcitur ſanctum pronunciat Angelus, quaſi propriæ ſanctum exiſtens. AMB. Solus enim per omnia in natis de fœmina ſanctus dominus Ieſus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate nō ſenſerit, & cæleſti maieſtate depulerit: nam ſi literam ſequimur, quomodo ſanctus omnis maſculus, cum multos ſceleratiſſimos fuiſſe non lateat? Sed ille ſanctus per quē figuram futuri myſterii legis diuinæ præſcripta ſignabant, eo ꝙ ſolus ſanctus eccleſiæ virginis ad generandos populos aperiret genitale ſecretum. CYRIL. O profunditatem ſcientiarum ſapiētiæ, & ſcientiæ Dei. offert hoſtias qui per ſingulas hoſtias honoratur cum patre, ſigus legis cuſtodit veritas, qui legis eſt conditor, ſicut Deus legem cuſtodiuit vt homo. vnde ſequitur. {Et vt darēt hoſtiam ſecundum ꝙ dictum erat in lege domini: Par turturum, aut duos pullos columbarum.} BEDA: in Hom. Hoſtia autem hæc pauperum erat. præcepit quippe dominus in lege, vt qui poſſent agnum pro filio, aut filia, ſimul & turturem ſiuę columbam offerent. Qui vero non ſufficiebant ad offerendum agnum, duos iam tutures, vel duos columbæ pullos offerrent: ergo dominus cū diues eſſet, pauper fieri dignatus eſt, vt nos ſua paupertate diuitiarum ſuarum donaret eſſe participes. CYRIL. Videndum autem quid hęc oblata inſinuant. Nimirum loquaciſſima eſt turtur in auibus, at columba eſt animal manſuetum. Talis autem factus eſt erga nos Saluator manſuetudinem perfecte colens, & vt turtur orbem allexit: replens hortum ſuum propriis melodiis. Occidebatur ergo turtur aut colūba, vt ipſe per figuras uobis pandatur paſſurus in carne pro vita mundi. BEDA: iu Homo. Vel columba ſimplicitatem, turtur indicat caſtitatem, quia & columba ſimplicitatis, & caſtitatis amator eſt turtur: ita vt ſi coniugem caſu pdiderit, non vltra aliam quærere curet. Merito ergo turtur & columba domino offeruntur in hoſtiam, quia ſimplex & pudica fidelium conuerſatio eſt illi iuſtitiæ ſacrificium gratum. ATHA. Ideo vero bina iuſſit offerri, quia homine conſiſtente ex anima, & corpore, duplum a nobis poſcit Deus, caſtitatem, & manſuetudinem, non ſolum corpori, ſed etiam animæ: alioquin erit homo fictor, & hypocrita, gerens in tegumentum occultæ malitiæ innocentiam apparentem. BEDA: in Homil. Cum vero vtraque auis propter conſuetudinem gemendi præſentes ſanctorum luctꝰ deſignet, in hoc tamen differunt, ꝙ turtur ſoliuagus, columba autem gregatim volare conſueuit, & ob id iſte ſecretas orationum lachrymas, illa publicos eccleſię conuentus inſinuat. BEDA: ſuper Lucam: Vel columba quæ gregatim volat, actiuæ vitæ frequē-

periens vuluam ſanctum domino vocabitur. Et vt darent hoſtiam, ſecundum ꝙ dictum eſt in lege domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

h Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Symeon. Et homo iſte iuſtus & timoratus expectans conſolationem Iſrael, & ſpirituſſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat a ſpirituſancto, non viſurum ſe mortem niſi prius videret Chriſtum domini. Et venit in ſpiritu in Templum. Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas.

i Et benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum domine ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderūt oculi mei ſalutare tuū. Quod paraſti ante

A tiam demonſtrat. Turtur qui ſingnlaritate gaudet, ſpeculatiuæ vitæ calumnia denunciat. Et quia æque vtraque conditori accepta eſt hoſtia, conſultæ Lucas vtrum turtures, an pulli columbarum, pro domino ſint oblati non dixit, ne vnum alteri viuendi ordinē præferret: ſed vtrumque ſequendum doceret.

h ¶ AMBR. Nō ſolum ab Angelis, & prophetis & a paſtoribꝰ & a parentibus, ſed etiam a Senioribus, & iuſtis generatio domini accepit teſtimonium. vnde dicitur: {Et ecce homo erat in Hieruſalē, cui nomen Symeon, & homo iſte iuſtus & timoratus.} BEDA: Quòd difficulter iuſtitia ſine timore cuſtoditur, non illum dico timorem qui tēporalia ſibi bona ſubtrahi perhorreſcit, quem perfecta dilectio foras mittit, ſed timorem domini ſanctum, qui manet in ſæcula, quo iuſtus Deum quanto ardentius diligit, tanto ſolertius offendere cauet. AMB. Et bene iuſtus qui non ſuam, ſed populi gratiam requirebat. vnde ſequitur. {Et expectans conſolationem Iſrael. GREG. Niſſenus. Non vtique mundanam fœlicitatem in conſolationem Iſrael prudens Symeon expectabat: ſed veram tranſlationem ad veritatis decorem per ſeparationem a legis vmbra: habuerat nāque per oracula, ꝙ viſurus eſſet Chriſtum domini priuſquàm de ſæculo præſenti tranſmigraret. vnde ſequitur. {Et ſpirituſſanctus erat in eo.} a quo. ſ. iuſtificabatur. {Et reſpon. ac. a ſpiri C tuſan. non vi. ſe mor. niſi prius videret Chriſtum dn̄i.} AMB. Cupiebat ipſe quidem corporeæ vinculis fragilitatis abſolui, ſed expectabat videre promiſſum. ſciebat enim quia beati oculi qui eum viderent. GRE. 18. Mora. In quo etiam diſcimus quāto deſiderio ex plebe Iſraelitica ſancti viri incarnationis eius myſteriū videre cupierunt. BEDA: Videre autem mortem experiri eam ſignificat, multumque fœlix mortem videbit carnis quicumque Chriſtū domini prius oculis carnis videre ſatagerit, conuerſationem habendo in cœleſti Hieruſalem, templi Dei limina frequentando, hoc eſt ſanctorum, in quibus Deus habitat exempla ſectando. Eadem autem ſpiritus gratia, qua olim venturum præcognouerat, & nunc venientem cognouit. vnde ſequitur. {Et venit in ſpiritu in templum.} ORI. Et tu ſi vis tenere Ieſum, & amplexari manibus, omnibus labore nitere, vt ducem habeas ſpiritum, veniaſque ad templum Dei. Sequitur enim. {Et cum indu. pue. Ieſum paren. eius. ſ. Maria mater, & Ioſeph, qui putabatur pater. D {Vt facerent ſecundum conſuetudinē legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas.} GRE. Niſenus: Quàm beatus ille ſacer ad ſacra introitus, per quem ad vitæ terminum maturauit. Beatæ manus, quæ verbum vitæ palpauerunt, & vlnæ quoque quas ad ſuſceptionem parauit. (Homil. 15.) BEDA: Accepit autem iuſtus ſecundum legem puerum ſuum in vlnas ſuas, vt ſignificet iuſtitiam operum, quę ex lege erat per manus, & brachia figuratorum, humili quidē, ſed ſalutari fidei euangelicæ gratiæ imitandum. Accepit Senior infantem Chriſtum, vt inſinuet hoc ſæculum quaſi ſenio iam defeſſum ad infantiam, & innocentiam Chriſtianæ conuerſationis rediturum.

i ¶ ORI. Si ad tactum fimbriæ veſtimenti mulier ſanata eſt, quid putandum eſt de Symeone, qui in ſuas vlnas accepit infantē, & gaudebat videns paruulum a ſe geſtari? qui venerat ad vinctos reſoluendos, ſciens neminem eum poſſe de clauſtro corporis emittere cum ſpe futuræ vitæ, niſi his quem in brachiis continebat? E vnde dicitur. {Et benedi. Deum, & dixit: Nunc dimit. ſer. tuum domine.} THEO. Quod dicit {domine} cōfitentis eſt, ꝙ ipſe mortis eſt, & vitæ dominus, & ſic puerum quem ſuſcepit Deum confitetur. (Hom. 15.) ORI. q. d. quādiu Chriſtum non tenebam, clauſus eram, & de vinculis exire non poteram. (Ho. de grat. actione.) BASI. Si autem voces iuſtorum inquiras, omnes ſuper hoc mundo, & eius flebili mora ingemiſcunt. Heu mihi, dicit Dauid, quia incolatus meus prolongatus eſt. AMB. Vide ergo iuſtum velut corporeæ carcere molis incluſum velle diſſolui, vt incipiat eſſe cum Chriſto, ſed qui vult dimitti, veniat in templum, veniat in Hieruſalem, expectet Chriſtum domini, accipiat in manibus verbum Dei, & cōplectatur velut quibuſdam fidei ſuæ brachiis, tunc dimittetur, ut non uideat mortem, qui uiderit uitam. GRECVS: Symeon autem benedicebat Deum inter cætera, ꝙ promiſſa ſibi facta ſortita erant efficaciæ ueritatem: nam conſolationē Iſrael oculis proſpicere meruit, & manibus portare: & ideo dicit. {Secundum uerbum tuū. i. cum finem obtinuerim promiſſorum. at ubi uiſibiliter ſenſi quod deſiderabā,

F desiderabam,nunc ſoluis tuum ſeruum, nec guſtu mortis attonitum,nec hæſitationis cogitationibus conturbatum.& ideo ſubditur:{In pace.} GREG. Niſſenus: Quia poſtquàm Chriſtus culpam hoſtilem deſtruxit:nos quoque patri reconciliauit, facta eſt tranſlatio ſanctorum in pace. ORI. Quis eſt autem qui de ſæculo iſto recedit in pace,niſi is qui intelligit, ꝙ Deus erat in Chriſto mundum reconcilias ſibi? nihilq; habet inimicū Deo: ſed omnem pacem bonis in ſe operibus aſſumpſit. GRECVS. Fuerat autem ſibi repromiſſum non viſurum ſe mortem,niſi prius videret Chriſtum domini: & ideo hoc impletum oſtendens ſubdit:{Quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum.{GREG. Niſſenus. Beati oculi tui tam animæ,quàm corporis:hi quidem viſibiliter Deum ſuſpicientes, illi vero non ſolū quæ viſa ſunt attendentes:immo illuminati fulgore ſpiritus domini verbum in carne cognoſcentes ſalutare nāque quod tuis oculis percepiſti, ipſe Ieſus eſt,quo noīe ſalus declaratur. CYRIL. Fuerat autem Chriſti myſterium quod patuit in vltimis temporibus ſæculi præparatum ante mundi originem. vnde ſequitur. {Quod paraſti ante faciem omnium populorum.} ATHAN. ſcilicet confectam toti mundo per Chriſtum ſalutem. qualiter ergo ſupradictum eſt,ꝙ expectabat Iſrael conſolationem? eo ꝙ ſcilicet tunc futuram eſſe conſolationem Iſrael agnouit in ſpiritu, cum & omnibus populis paratum eſt ſalutare. GRECVS: Attende etiam ſagacitatem digni,& venerandi ſenis,antequam dignus videretur beatæ viſionis, præſtolabatur ſolamen Iſrael. Vt autem quod ſperabat obtinuit,exclamat ſe vidiſſe ſalutem oīum populorum: adeo enim infantis ineffabile iubar illuſtrauit eum, vt proceſſu temporis ſecutura mox ſibi fierent nota. THEO. Signanter autem dicit:Ante faciem,vt ſcilicet omnibus eius incarnatio appareret. hoc autem ſalutare dicit eſſe gentium lumen, & gloriam Iſrael.vnde ſequitur:{Lumen ad reuelationem gentiū.} ATHANA. Gentes enim ante Chriſti aduentum in vltimis tenebris erant conſtitutæ,cognitione diuina priuatæ. CYRIL. Sed Chriſtus aduenienſ factus eſt lux tenebroſis,& erraticis,quos diabolica manus præſſit. Vocati ſunt autem a Deo patre ad notitiam filii,qui eſt lux vera. ATHANA. Iſrael autem licet tenuiter lege illuminabatur:& ideo non dicit,ꝙ lumen illis protulerit, ſed ſubdit:{Et gloriam plebis tuæ Iſrael.} Memorans antiquam hiſtoriam,ꝙ ſicut olim Moyſes dominum alloquendo glorioſam retulit faciem,ſic & ipſi diuinam humanitatis lucem pertingentes,vetus abiicientes velamen,in eandem imaginem transformarentur de gloria in gloriam. CYRIL. Nam etſi quidam eorū inobedientes fuerint:tñ reliquiæ ſaluæ factæ ſunt,& per Chriſtum peruenerunt ad gloriam. Harum primitiæ fuere diui Apoſtoli, quorum fulgores vniuerſum orbem illuminant.fuit etiam Chriſtus ſingulariter Iſrael gloria,quia ſecundum carnem ex eis proceſſit, quàmuis cunctis, vt Deus præeſſet per ſæcula benedictus. GREG. Niſſenus: & ideo ſignanter dixit:{Plebis tuæ, quia non ab eis tantum eſt adoratus,ſed inſuper ex eis eſt ſecundum carnē natus. BEDA: Et bene reuelatio gentium Iſraelis gloriæ præfertur,quia cum plenitudo gentium introierit: tunc omnis Iſrael ſaluus erit.

faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.

K Et erant pater eius & mater eius mirantes ſuper his quę dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon,& dixit ad Mariam matrem ſuã. Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionē multorum in Iſrael,& in ſignum,cui contra dicetur. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius,vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

K ¶ GRECVS: tranſcendentium rerum notitia, quoties in memoria venerit, toties renouat in mente miraculum. vnde dicitur.{Et erant pater eius,& mater mirantes ſuper his quæ di-

Hom. 16. cebantur de illo. ORI. Tam ab Angelo, q̃ a multitudine cœleſtis exercitus,necnon & a paſtoribus,& ipſo Symeone. BEDA: Patrem Saluatoris appellat,non quòd vere pater fuerit ei,ſed quo ad famam Mariæ conſeruandam pater ſit ab omnibus æſtimatus.

De Cōſen. euã.li.2.c.1 AVG. Quàmuis & eo modo pater illius valeat dici, quo & vir Mariæ recte intelligitur ſine commiſtione carnis,ipſa copulatione cōiugii multo videlicet coniunctius,q̃ ſi eſſet aliunde adoptat⁹, neque enim propterea non appellandus Ioſeph Pater Chriſti, quia non eum concumbendo genuerat, quandoquidem pater eſſet, & ei quem non ex ſua coniuge procreatum aliunde adoptaſſet.

Homil. 17. ORI. Qui autem altius aliquid inquirit, poteſt dicere quoniã generationis ordo a Dauid vſque ad Ioſeph deducitur,& ne videretur fruſtra Ioſeph nominari,quia pater non fuerat Saluatoris, vt generationis ordo haberet locum,pater domini appellatus eſt. GRECVS: Laudibus autē diuinis exhibitus,vertit ſe Symeon ad benedictionem adducentium puerum.vnde ſequitur.{Et benedixit illis Symeon.} Benedictione igitur vtrumque donat,occultorum vero præſagia dirigit tantum ad matrem,quatenus per cōmunem benedictionem non priuetur Ioſeph ſimilitudine patris. per ea vero quæ dicit matri ſeorſum a Ioſeph,veram eam prædicet genitricem.vnde ſequitur.Et di ad Ma.matrem eius, ecce poſi. eſt hic in rui.& reſurre.mul.in Iſrael. AMBR. Vide vberem in omnes gratiam domini in generatione diffuſam, & prophetiam incredulis negatam eſſe.non iniuſtis. Ecce & Symeon prophetizat in ruinam,& reſurrectionem multorum veniſſe Chriſtum Ieſum. ORI. Qui ſimpliciter exponit: poteſt dicere in ruinam eum veniſſe infideli, & in reſurrectionem credentiū. CHRY. Sicut enim lux etſi oculos debiles turbet lux eſt,hoc modo Saluator perſeuerat, etſi corruant plurimi, ne

G que enim eſt eius officium deſtructio,ſed eorum veſaniæ. quamobrem non ſolum ex ſalute bonorum,ſed etiam ex malorum diſſipatione virtus eius oſtēditur;nam ſol quoniam multum radiat: propterea viſus debiles præcipue perturbat. GREG. Niſſenus: Ho.1ſ.ſ.lo. Attende autem diſtinctionis exquiſitam prolationem: præparatio quippe ſalutaris dicitur coram omni populo, ſed caſus & ſubleuatio plurium. Diuinū.n. propoſitum eſt ſalus,& non deificatio ſingulorum,caſus aūt & ſubleuatio conſiſtit in pluriū intentione credentiū, & non credentium. Quòd autē iacentes, & increduli ſubleuentur, non eſt abſurdum. ORI. Qui autem curioſus interpres Hom.17. eſt,dicit nequaquam eum cadere qui ante non ſteterit. Da mihi igitur qui fuerit ille qui ſtetit,& in cuius ruinam Saluator aduenerit? GRE. Niſſenus. Sed per hoc deſignat ruinam ad infima Ibidem. quaſi non puniend? æqualiter ante incarnationis myſteriū,& poſt datam diſpenſationem,& prædicationem. Et maxime hi ſunt ex Iſrael,quos neceſſe erat & priſtinis bonis exutos,& pœnas luere grauiores,eo ꝙ omnes aliæ gentes,eo ꝙ dudum prophetatum in eis & adoratum,& ex eis productum minime ſuſceperunt. Iccirco

H ſpecialiter eis minatur ruinam,non ſolum a ſpirituali ſalute, ſed etiam propter deſtructionem vrbis & habitantium ciuitatem. Reſurrectio vero promittitur credentibus,partim quidem velut ſub lege iacentibus,& ab eius ſeruitute ſubleuandis, partim vero velut conſepultis cum Chriſto,& ei conſurgentibus.His autem verbis intellige per concordiā intellectuum,ad dicta prophetica vnū & eundem Deum,& legislatorem,& in Prophetis in nouo teſtamento locutum eſſe. lapidem namque ruinæ & petram ſcandali futurum,ne confunderentur credentes in eum ſermo propheticus declarauit. ORI. Eſt autem & aliud quid intelligendum aduer- Hom.16. ſus eos qui contra conditorem latrant dicentes: Ecce Deus legis, & Prophetarum,videte qualis ſit.Ego,inquit,occidam, & ego viuificabo.Sed ſi propterea crudelis eſt iudex,& crudelis conditor,

I quia hæc dicit,manifeſtiſſimum eſt & Ieſum eſſe illius filium, eadem ſiquidem de eo hæc ſcripta ſunt,ꝙ venit in ruinam,& reſurrectionem multorum. AMB. Vt iuſtorum iniquorumque merita diſcernat,& pro noſtrorum qualitate factorum iudex verus & iuſtus,aut ſupplicia decernat,aut præmia. ORI. Videndum Hom. 17. eſt autem ne forte Saluator non aliis in ruinam uenerit & in reſurrectionem,quia enim peccato ſtabā, primo mihi utilius fuit, ut caderem,& peccato morerer. Denique & ſancti Prophetæ qui auguſtius aliquid contemplabantur,cadebant in faciem ſuam, vt peccata per ruinam plenius purgarentur. hoc ipſum & Saluator tibi primum concedit. peccator eras,cadat in te peccator,vt poſſis dehinc reſurgere & dicere: Si commortui ſumus,& conuiuemus. CHRY. Reſurrectio quidem eſt conuerſatio noua. cum enim laſciuus caſtus efficitur,auarus miſericors,ut reſurrectio celebratur,mortuo quidem peccato,reſurgente uero iuſtitia. Sequitur.{Et in ſignum,cui contradicetur.} BASI. Signū contradictionem accipiens proprie crux dicitur a ſcriptura. Fe-

K cit enim,inquit,Moyſes ſerpentem eneum, & poſuit pro ſigno. GREG. Niſſenus Miſcet autem dedecus gloriæ. Huius enim rei Ibidem. nobis Chriſticolis eſt hoc ſignum indicium,contradictionis uero dum ab his qui eidem accipitur ut ridiculoſum & horribile, ab his uero admodum aduenerandum. Vel forſan ipſum Chriſtum nominat ſignum,tanquam ſupra naturam exiſtentem & ſignorum auctorem. BASI. Eſt enim ſignum aliquid rei mirabilis & occulte iudicatiuum.uiſum quidem a ſimplicioribus, intellectum uero ab habentibus exercitatum intellectum. ORI. Omnia autem quæ de Chriſto narrat hiſtoria,ſignum ſunt, cui contradicitur,non ꝙ contradicant hi qui credunt in eum. Nos quippe ſcimus omnia vera eſſe, quæ ſcripta ſunt, ſed quia apud incredulos uniuerſa quæ de eo ſcripta ſunt: ſignum ſunt cui contradicitur. GREG. Niſſenus: Hæc ſiquidem de filio dicuntur: ſpectant tamen ad eius genitricem,dum ſingula ſibi aſſumit ſimul periclita,& glorificata, nec tamen proſpera,ſed illa denunciat etiam doloroſa.nam ſequitur. {Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.} BEDA: Nulla docet hiſtoria beatam Mariam ex hac vita

vita gladii occiſione migraſſe:præſertim cum non anima,ſed corpus ferro ſoleat interfici.vnde reſtat intelligi gladium illum, de quo dicitur: Et gladius in labiis eorum:hoc eſt dolorem dominicæ paſſionis animam eius pertranſiſſe, quæ etſi Chriſtum vtpote Dei filium ſponte propria mori, mortemque ipſam non dubitaret eſſe deuicturum, ex ſua tamen carne procreatum,non ſine doloris affectu potuit videre crucifigi. AMBRO. Vel prudentiam Mariæ non ignaram myſterii cœleſtis oſtendit. viuum eſt enim verbum Dei & validum, & acuti⁹ omni gladio acutiſſimo. AVG. de Quę. no. & vet. teſtamenti. Vel per hoc ſignificauit, quòd Maria, per quam geſtum eſt incarnationis myſterium in morte domini ſtupore quodam dubitauit:videns filium Dei ſic humiliatum,vt uſq; ad mortem deſcenderet. Et ſicut gladius pertranſiens iuxta homi nem timorem facit,non percutit: ita & dubitatio meſtitiam fecit.

Ibidem. non tamen occidit,quia non ſedit in animo, ſed pertranſiit quaſi per vmbram. GREG. Niſſenus:Sed nec ipſam ſolam in ea paſſione occupari ſignificat,cum ſubditur.{Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.} quod dicit vt euentum deſignet: non aūt cauſaliter ponitur. His enim omnibus euenientibus, ſecuta eſt erga multos intentionum detectio. Quidam enim Deum fatebant in cruce: alii ne ſic ab infamiis & criminationibus deſiſtebant. Vel hoc dictum eſt,quatenus tempore paſſionis pateant ex plurium cordibus meditationes, & emendentur per reſurrectionem: velox enim illis poſt ambiguitatem certitudo ſuperuenit, niſi forte reuelationem illuminationem quis æſtimet, vt ſolitum eſt ſcripturæ. BEDA: Sed & vſque ad conſummationem ſæculi præſentis eccleſiæ animam gladius duriſſimæ tribulationis pertranſire non ceſſat,cum ſigno fidei ab improbis contradici,cum audito Dei verbo multos cum Chriſto reſurgere, ſed plures a credulitate ruere gemebunda pertractat,cum reuelatis multorum cordium cogitationibus,vbi optimum euangelii ſeuit ſemen, ibi zizania

Hom. 17. vitiorum vel plus iuſto præualere,vel ſola germinare conſpicit. ORI. Cogitationes etiam malæ in hominibus erant, quæ propterea reuelatæ ſunt,vt occideret eas ille qui pro nobis mortuus eſt. Quãdiu enim abſconditæ erant: impoſſibile erat eas pœnitus interfici. vnde & nos ſi peccauerimus:debemus dicere: Iniquitatē meam non abſcondi.Si enim reuelauerimus peccata noſtra non ſolum Deo:ſed his qui poſſunt mederi vulneribus noſtris delebūtur pecata noſtra.

l ¶ AMBRO. Prophetauerat Symeon, prophetauerat copulata coniugio,prophetauerat virgo,debuit & vidua prophetare, nequa profeſſio deeſſet,aut ſexus: & ideo dicitur. {Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſer.} THEO. Immoratur euangeliſta circa Annæ deſcriptionem,& patrē,& tribū enar-

Ibidem. rans: teſtes quaſi multos adducens qui patrem & tribum viderūt. GREG. Niſſenus. Vel quia tunc temporis cum hac aliæ quædã eodem nomine nuncupabantur. Vt igitur ad eam manifeſta diſcretio fieret:patrem eius commemorat,& generis qualitatem deſcribit. AMBRO. Antea vero & ſtipendiis viduitatis,& moribus talis inducitur,vt digna fuiſſe credatur quæ redemptorem omnium nunciaret. vnde ſequitur.{Hæc proceſſerat in diebus multis & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua, & hæc vidua vſq; ad annos octuagintaquatuor.} ORI. Neque.n. ſpirituſſanctus fortuitu habitauit in ea:bonum enim eſt primum ſiqua poteſt virginitatis gratiam poſſidere. Si autem hoc non potuerit,ſed euenerit ei,vt perdat virum, vidua perſeueret. quod quidem non ſolum poſt mortem viri,ſed etiam cum ille viuit debet habere in animo,vt etiam ſi non euenerit:voluntas ipſius, & propoſitum a domino coronetur,& dicat: Hoc voueo, hoc promitto,ſi mihi humanum aliquid quod non opto contigerit,nihil aliud faciam q̃ incontaminata & vidua perſeuerem. Iuſte ergo ſancta mulier ſpiritum prophetandi meruit accipere, quia longa caſtitate,longis etiam ieiuniis ad hoc culmen aſcenderat. vnde ſequi

Ibidem. tur:{Quæ non diſcedebat de templo ieiuniis & obſecrationibus ſeruiens die,ac nocte. GREG. Niſſenus. In quo liquet,ꝙ cæterarum virtutum inerat ei congeries,& aſpice eam conformem Symeoni virtutibus: ſimul enim erant in templo, ſimul etiam digni reputati ſunt prophetica gratia. vnde ſequitur.{Et hæc ipſa hora ſuperueniens confitebantur domino.}Hoc eſt regratiabatur vidē do mundi ſalutem in Iſrael, & confortabatur de Ieſu, quoniam ipſe eſſet Redemptor,idemque Saluator. vnde ſequitur. {Et lo-

A quæbatur de illo omnibus qui expectabant redemptionē Iſrael.} Verum quia Anna prophetiſſa modicum aliquid & non minus clarum de Chriſto diſſeruit euangelium, non ſeriatim induxit q̃ ab ea ſunt dicta. Forſan autem ob hoc aliquis Symeonem præueniſſe fatebit,eo ꝙ is quidem formam legis gerebat. nam & ipſum nomen notat obediētiam,illa vero gratiæ, quod interpraetatio nominis manifeſtat, inter quos Chriſtus medius erat. iccirco illum quidem dimiſit cum lege morientem, hanc vero fouet vltra viuentem per gratiā. BEDA. Iuxta intellectum etiam myſticum Anna eccleſiā ſignificat,quæ in præſenti ſponſi ſui eſt morte quaſi viduata.

l Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſer, hæc proceſſerat in diebus multis,& vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua. Et hæc vidua vſque ad ãnos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de templo ieiuniis & obſecrationibus ſeruiēs nocte, ac die. Et hæc ipſa hora

B ſuperueniens confitebatur domino,& loquebatur de illo, omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael.

m Et vt pfecerunt omnia ſecundum legem domini,reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth. Puer autem creſcebat,& confortabatur plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Hieruſalem in die ſolemni Paſchæ.

Numerus etiam annorum viduitatis eius tēpus eccleſiæ deſignat, quo in corpore conſtituta peregrinatur a domino. ſepties quidē duodeni 84.faciunt,& 7.quidem ad huius ſæculi curſum qui diebus 7.voluitur.xij.vero ad perfectionem doctrinæ Apoſtolicæ ptinent. Ideoque ſiue vniuerſalis eccleſiæ,ſeu quælibet anima fidelis quæ totum vitæ ſuæ tempus Apoſtolicis curat mancipare inſtitutis, octogintaquatuor annis domino ſeruire laudatur. Tempus etiam ſeptem annorum quo cum viro ſuo manſerat congruit: nã propter dominicæ priuilegium maieſtatis quo in carne verſatus docuit,in ſignum perfectionis ſimplex ſeptem annorum eſt numerus expreſſus. Arridet etiã eccleſiæ myſteriis & Anna, quæ gratia eius interpraetatur,& filia eſt Phanuelis,qui facies Dei dicitur,

C & de tribu Aſer.i.beati deſcendit.

m ¶ BEDA: Prætermiſit hoc loco Lucas quæ a Matthæo ſatis expoſita nouerat:dominum videlicet poſt hoc ne ab Herode necandus inueniretur,in Aegyptum a parentibus eſſe delatum,defunctoque Herode,ſic demum in Galilæam reuerſum: Nazareth ciuitatem ſuam inhabitare cœpiſſe. Solent enim euangeliſtæ ſinguli ſic ommittere quædam,quæ vel ab aliis commemorata viderunt,vel ab aliis commemoranda in ſpiritu præuiderunt, ut continuata ſuæ narrationis ſerie,quaſi nulla prætermiſiſſe videantur, quæ tamen alterius euangeliſtæ conſiderata ſcriptura quo loco tranſita fuerint,diligens lector inueniat. Vnde multis prætermiſſis,Lucas dicit.{Et vt perfecerunt omnia ſecundum legem domini,reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatē ſuã Nazareth.} THEO. Erat quidem eorum ciuitas Bethlehem ſicut patria: Nazareh vero tamquam habitaculum. AVG. de Con. euan. Forte autem Lib.2.c.9. hoc mouet,quomodo dicat Matthæus propterea cum puero pa-

D rentes eius iſſe in Galilæam, quia metu Archelai, in Iudæam ire noluerunt,cum propterea magis iſſe in Galilæam videantur,quia ciuitas eorum erat Nazareth Galileæ,ſicut Lucas hic non tacet, Sed intelligendum eſt ubi Angelus,in ſomnis in Aegypto dixit ad Ioſeph: Surge & accipe puerum & matrem eius, & uade in terram Iſrael,ſic intellectum primo eſſe a Ioſeph, ut putaret iuſſum ſe eſſe pergere in Iudæam: ipſa enim intelligi primitus potuit terra Iſrael:porro autem poſtea quoniam comperit illic regnare filium Herodis Archelaum,noluit obiicere ſe illi periculo, cū poſſet terra Iſrael etiam ſic intelligi,ut etiam Galilæa illi deputaret, quia & ipſam populus Iſrael incolebat. GRECVS: vel aliter: Enumerat hic Lucas tempus ante deſcenſum in Aegyptum, neq; enim ante purgationem eam Ioſeph deduxiſſet. Ante vero quàm in Aegyptum deſcenderent,non receperant per oracula ut Nazareth pergerent:immo quaſi libentius in patria conuerſantes illuc ultro pergebant. Cum enim ad nihil aliud aſcēſus in Bethlehem

E eueniſſet,niſi cauſa deſcriptionis,expedito eo,cuius cauſa aſcenderant,deſcendunt in Nazareth. THEO. Poterat autem ſecundū corpus ex ipſo utero in menſura maturæ ætatis prodire, ſed uideretur hoc ſecundum phantaſiam,propterea paulatim creſcit. unde ſequitur.{Puer autem creſce,& confortabatur. BEDA: Notanda eſt diſtinctio uerborum,quia dominus Ieſus Chriſtus in eo ꝙ puer erat.i.habitum humanæ fragilitatis induerat:creſcere, & confortari habebat. ATHA. Cæterum ſi ſecundum quoſdam Contra Arrianos lib.4 in diuinam naturam mutata eſt,quomodo capiebat augmentum? increato enim augmentum attribuere nefarium eſt. CYRIL. Decenter uero ætatis incremento ſapientię coniunxit augmentū cum dicit.{Et confortabatur.ſ. ſpiritu.nam iuxta menſuram ætatis corporeæ, natura diuina ſapientiam propriam reuelabat. THEO. Si enim dum paruus ætate erat,omnem ſapientiam demonſtraſſet,uideretur prodigium, ſed per profectum ætatis ſeipſum oſtendebat,ut totum impleret orbem. Non autem quaſi ſuſcipiens ſapientiam ſpiritu confortari dicitur,quod enim ab initio